

Nationale Prijs voor Onderwijsjournalistiek 2010

Juryrapport

De prijs

De Nationale Prijs voor Onderwijsjournalistiek is een prijs voor een journalistieke productie over onderwijs, die een bijdrage levert aan het publieke debat. Zeker in turbulente tijden is goede journalistiek van cruciaal belang om duiding te geven en het debat te organiseren. Voor onderwijs geldt dit misschien wel het allermeeft: er zijn heel veel en vaak strijdige opvattingen over wat onderwijs vermag. De onderwijssector kent een sterke politieke sturing en loopt daarmee het risico van nog grotere warrigheid dan voorheen. Dus, dames en heren journalisten: leraren, bestuurders en beleidsmakers, ze hebben jullie hard nodig om een beetje overzicht en onafhankelijk denken te kunnen bewaren.

Daarvoor is wel kwaliteit nodig en dat beoogt de Stichting Stimulering Onderwijsjournalistiek met deze prijs te bevorderen. Dat mag wat kosten dus het stichtingsbestuur heeft een geldbedrag van 1.500 euro ter beschikking gesteld en een kunstwerk. En dat midden in een economische dip.

Dat u die uitdaging aan wilt gaan bleek uit het ruime aantal inzendingen, ruim 20 stuks. Vooral met de inzendingen vanuit regionale kranten zijn we erg blij. Dat er bij deze vaak toch armlastige media hoogstaande onderwijsjournalistiek wordt bedreven, is hoopgevend. Daarenboven was de kwaliteit van de inzendingen uitermate hoog. We kregen geen opiniestukken en columns meer, maar echte degelijke journalistieke producties. Twee inzendingen zijn buiten de beraadslagingen van de jury gebleven, omdat ze niet voldoen aan de criteria voor de prijs. Dat is een serie niet journalistieke artikelen geschreven door wetenschappers en een tijdschrift dat als geheel werd ingezonden. De jury heeft als eis gesteld dat samengestelde inzendingen zijn toegestaan, maar dan wel een duidelijke inhoudelijke samenhang moeten vertonen.

Maar hebben we met deze twintig wel alle waardevolle journalistieke producties te pakken? Laten we afspreken dat u ons volgend jaar helpt nog meer kwaliteit te spotten. Waar u op moet letten: wij willen producties in print, geluid, video, online of een combinatie daarvan, die kritisch zijn, gebaseerd op feiten, die streven naar objectiviteit (hoor en wederhoor), die duiding bieden en die oorspronkelijk zijn.

De criteria

Tot zover het makkelijke deel van het jurywerk, het vaststellen van de randvoorwaarden. Maar vervolgens stond de jury evenals voorgaande jaren voor de taak een werkbare definitie te hanteren van 'goed'. Over smaak valt niet te twisten, over kwaliteit wel en we hebben in prettig onderling overleg een stevig debat gevoerd over de vraag: wanneer steekt iets er nu echt boven uit? We zijn gekomen tot de volgende criteria.

- **Originaliteit:** heeft de inzender zich –al dan niet met gevaar voor eigen leven- buiten de gebaande paden gewaagd, zijn er creatieve nieuwe invalshoeken of bronnen gehanteerd. Draagt het bij aan het doorbreken van blinde vlekken, dode hoeken of

andere no go areas in het onderwijsdiscours? De jury kon gelukkig constateren dat diverse inzendingen hieraan voldeden.

- **Urgentie:** Onderwerpen moeten impact hebben: het mogen kleine verhalen zijn, maar wel over vraagstukken die er toe doen voor het publiek waarvoor zij zijn bedoeld, nu al of in de toekomst. De zes genomineerden is dat in ieder geval gelukt.
- **Diepgang:** Meerdere standpunten met elkaar confronteren, het alledaagse toetsen aan het hogere, praktijkopvattingen toetsen aan inzichten uit de wetenschap: het zijn de manieren waarop onderwijsjournalisten de kwaliteit van het discours kunnen en moeten opkrikken. U bent daar in onze ogen soms nog wat te braaf en te oppervlakkig in: scherpzinnigheid, creativiteit en diepgang gaan immers hand in hand.
- **Toegankelijkheid:** Hier is de jury in het algemeen tevreden over: u bent er in geslaagd om voor zeer verschillende doelgroepen, toegankelijke en aansprekende stukken te maken. U begint vaak klein en herkenbaar, dat lokt de lezer of de kijker het onderwerp in en dan laat u vervolgens goed geformuleerd of verbeeld het achterste deel van uw tong en uw onderwerp zien.
- **Oplossingsgerichtheid:** Bij eerdere uitreikingen hebben we als jury gevraagd om niet alleen problemen te schetsen maar ook oplossingen te laten zien: behalve mopperen ook opperen dus. We hebben wat discussie gehad of dit een rol van journalistiek is, u bent immers geen adviseur of ontwikkelaar. Toch menen we –al was het maar om uw en onze arbeidsvreugde te verhogen- dat daar waar u oplossingsrichtingen ontwaart, u die moet delen met uw publiek. U slaagt daar vaker in.
- **Meervoudig mediagebruik/moderniteit:** Er ligt nog steeds een sterk accent op gedrukte media bij de inzendingen die we krijgen: voor ons hoeft dat niet! Papier is belangrijk, maar we zijn ook erg in voor nieuwe toepassingen en combinaties met andere media. We worden daar ook steeds beter in bediend: combinaties van teksten, website met filmpjes en achtergrond info en social media.

De nominaties

Uit de verzamelde inzendingen hebben we uiteindelijk zes bijdragen geselecteerd die ons om verschillende redenen zeer bevielen. Het zijn:

- **Marjon Bolwijn**, 'Gemengde scholen vergen onderhoud', *de Volkskrant*
Eenvoudig maar goed uitgevoerd eigen onderzoek waarom het sommige zwarte scholen lukt gemengd te worden en andere niet. Met een voor de lezer prettige, hanteerbare uitkomst: de rol van de ouder is cruciaal. Goed bedacht onderwerp, prima uitgevoerd en vervolgens uitstekend opgeschreven. Een kritiekpuntje: is een school nu zwart als hij meer dan 70 procent allochtone kinderen heeft of als ie geen goede afspiegeling vormt van de samenstelling van de buurt?
- **Robin Gerrits** en vele collega's, 'De Onderwijsagenda', *de Volkskrant*
Een goed bedacht en uitgevoerd multimediaal project dat nog veel langer doorliep dan de inzendtermijn voor deze prijs. Gerrits heeft in samenwerking met een aantal onderwijsorganisaties en de lezers van de Volkskrant getracht het debat over onderwijs aan te slingeren zonder in klaagzangen te vervallen. Gezamenlijk zijn knelpunten geformuleerd die Gerrits en zijn collega's hebben beschreven. De afzonderlijke artikelen hebben scherp gekozen invalshoeken en zijn allemaal uitstekend geschreven. Geen Grote Vindingen, Opmerkelijke Conclusies of Stylistische Pareltjes, maar gedegen vakwerk waarbij de lezer expliciet werd betrokken. Jammer dat de Onderwijsagenda over zo'n enorme baaiert aan

onderwerpen gaat, dat maakt het hier en daar moeilijk de rode draad in het project te ontwaren.

- **Gaby van der Mee**, 'Het overbeschermd kind', *Het Onderwijsblad*
Dat de schoolloopbaan van kinderen soms een moeizaam proces wordt door de ambities van ouders, is een bekend verschijnsel. Gaby van der Mee vond met een goed oog voor trends een bijzondere invalshoek voor dit verschijnsel, waardoor het probleem in proporties werd teruggebracht die iedereen herkent omdat het zo bij deze tijd hoort: het overbeschermd kind. Aan dit artikel zie je hoe belangrijk taal is in de journalistiek: door het vinden van de juiste, eenvoudige woorden en invalshoeken kun je complexe (tijd)verschijnselen aan een groot publiek duidelijk maken. De vraag die na lezing van dit verhaal wel blijft hangen is Wat nu? Wat kan er gedaan worden om leerkrachten weerbaarder te maken en om ouders bewust te maken van de risico's van het overbezorgd zijn?
- **Hanne Obbink**, serie over zorgenkinderen in het voortgezet onderwijs, *Trouw*
Uitstekende serie waarin met veel kennis van zaken wordt ingegaan op de problematiek van probleemleerlingen en de oplossingen waarover het onderwijs beschikt om deze leerlingen te helpen. Vraag is wel of deze stukken toegankelijk genoeg zijn en hier en daar niet wat te diep gaan voor de gemiddelde krantenlezer.
- **Jessica Villerius**, *Over de streep*, KRO
Mooie documentaire over een Amerikaanse aanpak van pesten op een Amsterdamse school, op initiatief van de documentairemaakster. Goed in beeld gebracht hoe het komt dat een op het oog typisch Amerikaanse aanpak ook in het nuchtere Nederland aanslaat. Mooi ook dat al deze kinderen in een Engelstalig programma kunnen meedraaien en dus al volkomen geglobaliseerd zijn. Jammer dat de documentaire niet afsluit met een 'drie maanden later': je zou als kijker willen weten of het geleerde beklijft.
- **Patrick Wiercx**, 'Andere kleur voor de Zevensprong', *Eindhovens Dagblad*
Goed geschreven artikel over een zwarte basisschool in Eindhoven, die dank zij de start van hoogbegaafdenklassen weer blanke kinderen trekt. Patrick Wiercx heeft een hoopvol verhaal gecomponeerd, met bijzondere impact in de regio: de Technische Hogeschool Eindhoven heeft naar aanleiding van het stuk de school geadopteerd en ondersteunt het onderwijs waar mogelijk. Zo creëert de journalistiek maatschappelijke betrokkenheid. Toch een puntje van kritiek: In het artikel wordt niet vermeld hoe het die andere zwarte school met hoogbegaafdenklassen elders in Nederland vergaat. Is die ook succesvol? Wat zijn de verschillen/overeenkomsten?

De afweging

Keuzestress is een bekend psychologisch verschijnsel dat groter wordt als er meerdere aantrekkelijke opties op tafel liggen en het belang van de keuze hoog is. De jury heeft op een warme zomermiddag aan den lijve ervaren hoe zwaar dit kan drukken. De criteria die we hanteerden zijn op alle zes de genomineerden van toepassing. Het gaat om wegingen en om wat meer of minder aanspreekt.

We hebben grotere en kleinere thema's zien passeren: zwarte scholen enerzijds en overbeschermden kinderen anderzijds. Op het eerste thema is al veel bekend en daardoor is het moeilijker nog wat nieuws toe te voegen, het tweede is verrassend en relevant maar misschien ook wel een beetje modieus.

Verhalen uit de regio: soms klein in gebied (een school, een dorp) strijden om aandacht met verhalen die ons allemaal, het hele land raken.

We hebben structuur en emotie tegenover elkaar gehad: Over de streep grijpt je aan: zoveel kinderen die zoveel hebben meegemaakt en dat zo fijngevoelig vastgelegd. Ook zorgkinderen krijgen de nodige aandacht en dat spreekt aan: zij verdienen dat misschien ook wel wat meer. Daar staat de Onderwijsagenda tegenover die probeert de hoofdlijn van het onderwijsdebat bij te sturen. Wat verder weg van de emotie, maar daarmee zeker niet minder aansprekend.

De winnaar

Enfin: Alles overziend zijn we toch tot een unanieme keuze gekomen voor de onderwijsjournalistiekprijs 2010 en die is uitgekomen op

De Volkskrant, Robin Gerrits en via hem de collega's waarmee hij aan de Onderwijsagenda heeft gewerkt.

De jury was gecharmeerd van de scherpe en puntige bijdragen van Gerrits zelf, maar meer nog van het hele project. Het is een soort 'totaaljournalistiek' die mensen uitdaagt een mening te geven, die deskundigen aan het woord laat en die zoekt naar problemen en oplossingen. Er zijn geen heilige huisjes gespaard en tegelijkertijd zijn er op journalistiek hoogwaardige wijze nieuwe wegen ingeslagen en alternatieve oplossingen verkend. In de combinatie van dagbladjournalistiek, internet en debatten laat Gerrits een activisme zien dat aansprekend is. De jury bekroont dit geslaagde totaalproject daarom van harte met de Prijs voor de Onderwijsjournalistiek 2010.

De jury van de Nationale Prijs voor Onderwijsjournalistiek
Marjan Agerbeek
Rob Knoppert
Marc Vermeulen

7 oktober 2010